

การขอตั้งผู้จัดการมรดกไม่ยากอย่างที่คิด

APPLYING FOR THE APPOINTMENT OF AN ESTATE MANAGER IS NOT AS DIFFICULT AS YOU THINK

ทศธรรม สุทธิวิทย์^{1*} และ พัลยมน สิ้นหน่ง²

¹สำนักงานพระธรรมนูญทหารอากาศ กองทัพอากาศ

²สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Tossatum Suttiwit^{1*} and Panlayamon Sinnang²

¹Air Force Constitution Office, Royal Thai Air Force

²Department of Political Science, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Rajabhat university

*E-mail: nadda.ria@stps.ac.th

Received: 2023-12-12

Revised: 2023-12-27

Accepted: 2023-12-27

บทคัดย่อ

ผู้จัดการมรดก ถือเป็นบุคคลสำคัญที่ช่วยดำเนินการเกี่ยวกับมรดกต่าง ๆ ให้ถูกจัดสรรอย่างลงตัว ทั้งทรัพย์สินที่ต้องส่งต่อแก่ทายาท หรือการจัดการเรื่องหนี้สินของผู้ตาย โดยหากผู้ตายได้ทำพินัยกรรมไว้ ก็สามารถจัดการต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น แต่หากไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ ต้องดำเนินการต่าง ๆ ตามขั้นตอน เรื่องการตั้งผู้จัดการมรดก เป็นขั้นตอนทางปฏิบัติที่ข้าราชการ ประชาชน คิดว่ามีการดำเนินการที่ยุ่งยาก จึงมีความสนใจที่จะแนะนำให้คนทั่วไปได้ทราบถึงขั้นตอนและรายละเอียดการตั้งผู้จัดการมรดก และเพื่อให้ การร้องขอการตั้งผู้จัดการมรดกในทรัพย์สินของผู้ตายเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและถูกต้อง ทั้งยังทำให้เกิดความรวดเร็ว ควรจะต้องเตรียมเอกสาร และหลักฐานประกอบ รวมทั้งแบบฟอร์มศาลที่ถูกต้อง

คำสำคัญ: มรดก ผู้จัดการมรดก

ABSTRACT

The estate manager considered an important person who helps carry out various inheritance matters. There is allocated perfectly both assets that must be passed on to heirs or managing the debts of the deceased If the deceased made a will. It can be easier to manage things, but if a will has not been made must proceed according to steps.

Regarding the appointment of an inheritance manager It is a practical step that government officials and citizens think is difficult to carry out. Therefore, we are interested in introducing the general public to the steps and details of appointing an estate administrator and to ensure that the request for appointment of an estate administrator for the deceased's assets is completed and correct. It also causes speed. You should prepare documents and supporting evidence Including the correct court forms.

Keywords: Inheritance Estate manager

บทนำ

ครอบครัว ถือเป็นสถาบันทางสังคมหน่วยที่เล็กที่สุด แต่มีความสัมพันธ์ และปัญหาที่สลับซับซ้อนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพื่อให้สถาบันครอบครัว มีความแข็งแรงและอยู่กันอย่างมีความสุข จึงต้องมีการจัดระเบียบทางสังคมของสถาบันนี้โดยใช้กฎหมาย เช่นเรื่อง การหมั้น การสมรส การหย่า การรับรองบุตร บุตรบุญธรรม รวมทั้งเรื่อง มรดก

คำว่า “มรดก” ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 457) ให้ความหมายว่า ทรัพย์สินของผู้ตายที่ตกทอดแก่ทายาทตามกฎหมาย ประกอบกับใน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (จิตติ ตังศภัทิย์, 2526: 21) ให้ รวมถึงสิทธิ และหน้าที่ รวมทั้งความรับผิดชอบต่าง ๆ ของผู้ตาย ซึ่งในส่วนของความรับผิดชอบ อาจเกิดจากหนี้ที่มีอยู่ของผู้ตาย เป็นต้น แต่ทั้งนี้ตามกฎหมายกล่าวว่า ทายาทผู้ได้รับมรดก ไม่ต้องรับผิดชอบเกินกว่าจำนวนทรัพย์สินมรดกที่ตกทอดแก่ตน ซึ่งทายาทในที่นี้ มีสองประเภทคือ ๑. ทายาทโดยพินัยกรรม และ ๒. ทายาทโดยธรรม อนึ่งการที่จะได้รับมรดกของทายาทโดยธรรมนั้นเป็นไปโดยอัตโนมัติก็ตาม แต่ในทรัพย์สินบางประเภทของผู้ตาย เช่น อสังหาริมทรัพย์ หรือสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ หรือสังหาริมทรัพย์ประเภทที่ต้องมีทะเบียนในการควบคุม นั้น แม้จะตกทอดแก่ทายาทก็ตาม การจัดการทรัพย์สินเหล่านี้บางกรณี เช่น การโอนมาเป็นของทายาท การขายต่อเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องทางทะเบียนจะยังไม่สามารถจัดการให้ได้ทันที จะทำได้ต่อเมื่อมีคำสั่งศาล แต่งตั้งผู้จัดการมรดกก่อน

คนส่วนใหญ่สร้างสินทรัพย์ความมั่งคั่งและมั่นคง ไม่ได้เพื่อตัวเองเท่านั้น แต่ก็เพื่อคนข้างหลังอีกด้วย บางคนสร้างเนื้อสร้างตัวจากเสื่อผืนหมอนใบ ด้วยความยากลำบาก อุตสาหะ พยายามร่างกายแรงใจทั้งชีวิต ชีวิตนี้ของเราไม่ได้สุขสบาย หวังว่าจะทำให้คนที่เรารัก ผู้อยู่ข้างหลัง ลูกหลาน ญาติพี่น้อง อยู่สุขสบาย มั่นคง แต่หลายครั้ง และหลายครอบครัว ที่เหตุการณ์ไม่เป็นอย่างที่ เจ้ามรดก คุณปู่ คุณย่า คุณตา คุณยาย คุณพ่อ คุณแม่ คาดหวังตามเจตนารมณ์ หลากหลายปัญหาที่เกิดจาก “ทรัพย์” หลังจากที่ได้เจ้ามรดกได้จากโลกนี้ไป ทายาทไม่ทราบว่าจะดำเนินการอย่างไร? การจัดการทรัพย์มีความยืดเยื้อหลายปี มีกระทั้งถูกเบียดบัง ฉ้อโกงด้วยความไม่รู้ พี่น้องทะเลาะกัน จนถึงขั้นฆ่ากันตายก็มี บางสถานการณ์ บางกรณี ถ้าไม่มีพินัยกรรม จะไม่ทราบว่า ทรัพย์มรดก และเงินของคุณ ตกที่ใคร ขึ้นตอนต่าง ๆ เป็นอย่างไร

เนื่องจากเป็นขั้นตอนทางปฏิบัติที่ข้าราชการ ประชาชน คิดว่ามีการดำเนินการที่ยุ่งยาก จึงมีความสนใจที่จะแนะนำให้คนทั่วไปได้ทราบถึงขั้นตอนและรายละเอียดการตั้งผู้จัดการมรดก (ทนายบ้านและคอนโด, 2563: ออนไลน์)

เนื้อหา

ผู้จัดการมรดก ถือเป็นบุคคลสำคัญที่ช่วยดำเนินการเกี่ยวกับมรดกต่าง ๆ ให้ถูกจัดสรรอย่างลงตัว ทั้งทรัพย์สินที่ต้องส่งต่อแก่ทายาท หรือการจัดการเรื่องหนี้สินของผู้ตาย โดยหากผู้ตายได้ทำพินัยกรรมไว้ก็สามารถจัดการต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น แต่หากไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ ต้องดำเนินการต่าง ๆ ตามขั้นตอน ผู้จัดการมรดก มีหน้าที่รวบรวม ทำบัญชี และแบ่งปันทรัพย์สินซึ่งเป็นมรดกของผู้ตายให้ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกของผู้ตาย และที่สำคัญ ผู้จัดการมรดก ต้องเป็นบุคคลซึ่งศาลมีคำสั่งตั้งให้เป็นผู้จัดการมรดก นอกจากนี้ ผู้จัดการมรดกมีสิทธิและหน้าที่ที่จะทำการอันจำเป็นเพื่อจัดการมรดกโดยทั่วไปและมีหน้าที่รวบรวมทรัพย์สินมรดกเพื่อแบ่งให้ทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรม ตลอดจนชำระหนี้สินของเจ้ามรดกแก่เจ้าหนี้ ทำบัญชีทรัพย์สินมรดก และทำรายการแสดงบัญชีการจัดการและแบ่งมรดก โดยต้องจัดการไปในทางที่เป็นประโยชน์ แก่มรดก จะทำนิติกรรมใด ๆ ที่เป็นปรปักษ์ต่อกองมรดกไม่ได้ หากผู้จัดการมรดกละเลยไม่ทำตามหน้าที่ เช่น ปิดบังมรดกต่อทายาท หรือเบียดบังเป็นของตน หรือเพิกเฉยไม่แบ่งมรดกให้แก่ทายาท ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกหรือผู้มีส่วนได้เสียจะร้องขอให้ศาลมีคำสั่งถอนผู้จัดการมรดก เพราะเหตุผู้จัดการมรดกละเลยไม่ทำตามหน้าที่หรือเพราะเหตุอย่างอื่นที่สมควรก็ได้ และอาจมีความผิดอาญามีโทษจำคุกได้ เพื่อให้การดำเนินการจัดตั้งผู้จัดการมรดก เป็นไปด้วยความเข้าใจ สามารถดำเนินการเองได้ ลดค่าใช้จ่าย ถ้าไม่มีพินัยกรรม ทรัพย์สินมรดก และเงินของคุณ จะตกไปอยู่ที่ใคร

ลำดับชั้นตามกฎหมาย

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้แบ่งลำดับชั้นของทายาทโดยธรรม ที่สามารถรับมรดกออกเป็น 6 ลำดับ ตามมาตรา 1629 แต่มรดกทั้งหมดนั้น ก็ไม่ได้จะตกไปอยู่ทั้ง 6 อันดับ เท่า ๆ หรือทั่วถึงกัน ในมาตรา 1630 ได้ระบุไว้ว่า ตราบใดที่ทายาทชั้นใกล้ชิดที่สุดยังมีชีวิตอยู่ หรือไม่ขาดผู้รับมรดกแทนตามลำดับชั้น ทายาทที่อยู่ในอันดับต่อไปไม่มีสิทธิในมรดก ซึ่งลำดับชั้นได้แบ่งออกตามนี้

ผู้สืบสันดาน (บุตรทางสายเลือดหรือบุตรบุญธรรม)

บิดามารดา

พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน

พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกัน

ปู่ ย่า ตา ยาย

ลุง ป้า น้า อา

หลักการแบ่งมรดก

1. หากเป็นสินสมรสต้องแบ่งให้คู่สมรสครึ่งหนึ่งก่อน ส่วนที่เหลือจึงเป็นทรัพย์สินมรดกที่จะนำมาแบ่งให้แก่ทายาท

2. ทายาทลำดับชั้นก่อน ตัดทายาทลำดับชั้นหลัง โดย ลำดับชั้นที่ 1 และ 2 ไม่ตัดกัน

3. หากไม่มีทายาทชั้นที่ 6 ทรัพย์สินให้ตกเป็นของแผ่นดิน

4. ทายาทที่มีลำดับชั้นเดียวกันมีสิทธิรับมรดกคนละเท่า ๆ กัน

5. ถ้าทายาทลำดับชั้นที่ 1 3 4 หรือ 6 ตายก่อนเจ้ามรดก ทายาทผู้ตายมีสิทธิรับมรดกแทนที่สำหรับคู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่ ถิ่นนับเป็นทายาทโดยธรรม ภายใต้บังคับของบทบัญญัติพิเศษแห่งมาตรา 1635 คู่สมรสตามกฎหมายสามารถรับมรดกได้ แต่สัดส่วนมรดกที่จะได้รับนั้นต้องพิจารณาว่าผู้รับมรดกมีลำดับชั้นไหนบ้าง

หากผู้ตายขณะนั้นมีผู้สืบสันดาน คู่สมรสก็จะได้รับมรดกเทียบเท่าชั้นบุตร และหากบิดามารดาของผู้ตายนั้น ยังมีชีวิตอยู่ด้วย บิดามารดาก็มีสิทธิในมรดกเทียบเท่าชั้นบุตรอีกด้วย

พินัยกรรม คือ อะไร? ทำไม เราควรต้องทำพินัยกรรม?

พินัยกรรม คือ การแสดงเจตนากำหนดการเผื่อตายในเรื่องทรัพย์สิน หรือในการต่าง ๆ อันจะทำให้เกิดเป็นผลบังคับได้ตามกฎหมายเมื่อเราตายแล้ว การทำพินัยกรรมเป็นเรื่องที่เจ้ามรดกประสงค์จะยกทรัพย์สินของตนให้แก่ใครก็ได้

หลายคนได้อ่านเรื่องพินัยกรรมแต่ไม่แน่ใจว่าควรทำไหม บางคนคิดว่าไม่น่าจะเกี่ยวกับเราเพราะสมาชิกครอบครัวเรารักกันดี มีจำนวนคนน้อย หรือว่าไม่น่าจะต้องยุ่งยากไปทำพินัยกรรม บางคนก็คิดว่ามันมีแต่อยู่ในละคร หรือผู้ใหญ่บางคนคิดว่าเป็นการ “แข่ง” ให้อายุสั้น

การคิดถึงเรื่องการ “ยก” หรือ “ส่งมอบ” ทรัพย์สิน โดยการทำพินัยกรรม ไม่ใช่การ “แข่ง” หรือ “لاغไม่ตี” หรือ “ยังไม่ถึงเวลาที่ควรทำ” เพราะ “ความแน่นอน คือ ความไม่แน่นอน” ความตายเข้าใกล้เราเข้ามาทุกวัน ความตายอาจมาแบบปัจจุบันทันด่วนไม่มีเวลาสั่งเสีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงโรคระบาดโควิด เห็นกันอยู่ไม่ถึงอาทิตย์ กลับขึ้นเมรุเผาในวันเดียว ไร้พิธี ไร้ญาติพี่น้อง ไร้คนส่งในบางกรณี ที่ทรมานไปกว่านั้น ต้องนอนติดเตียง ต่อท่อช่วยหายใจ มีสติแต่ไร้ความสามารถ พุดไม่ได้ สั่งเสียอะไรไม่ได้ ดังนั้น การวางแผนมรดก ทำพินัยกรรม จึงไม่มีคำว่า “เร็วเกินไป”

หลายครอบครัว พี่น้องทะเลาะกัน บางกรณีถึงขั้นฆ่ากันตาย หรือหลายกรณี ทำให้ทรัพย์สินตกไปอยู่กับคนที่ไม่เหมาะสม เจ้ามรดกไม่อยากให้ ถูกโกงหน้าด้าน ๆ พระเครื่องของสะสมทั้งชีวิต ถูกเลหลังขายแบบไม่รู้คุณค่า ลูกรัก หลานรัก ไม่ได้รับมรดก อยู่อย่างลำบากข้นแค้น น้องหมา น้องแมว ถูกตัดหางปล่อยวัด ลูกที่ไม่ได้ความเอาสมบัตินไปผลาญกับการพนัน ยาเสพติด ทำให้ครอบครัว ตระกูลตกต่ำ การทำพินัยกรรมในกรณีเกิดเหตุไม่คาดคิดจึงมีความจำเป็น ผู้จากไปจะได้จากไปอย่างสงบ

หลักเกณฑ์ และข้อกำหนดตามกฎหมาย ในการทำพินัยกรรม

1. ทำด้วยตนเอง และต้องมีอายุครบ 15 ปีบริบูรณ์ เรื่องนี้น่าสนใจ เพราะอายุ 15 ปี ก็ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ยังอาจเป็นเด็กอยู่ในมุมมองผู้ใหญ่ แต่กฎหมายกลับให้ทำพินัยกรรมได้
2. ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ หรือบุคคลวิกลจริต โดยศาลสั่งแล้ว แต่กรณีเป็นบุคคลที่ถูกศาลสั่งให้เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ ทำพินัยกรรมได้ โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์
3. ผู้ทำพินัยกรรม ไม่ได้ถูกข่มขู่ สาคัญผิด หรือถูกหลอกโดยกลฉ้อฉล
4. ผู้เขียน ผู้พิมพ์ พยานในพินัยกรรม จะเป็นผู้รับทรัพย์ตามพินัยกรรมไม่ได้ (รวมทั้งคู่สมรสตามกฎหมายของทั้งคนเขียน คนพิมพ์ และพยาน)
5. พินัยกรรมแบบพิมพ์ จะลงลายมือชื่อหรือพิมพ์นิ้วมือก็ได้ แต่จะใช้ตราประทับหรือลงแวงใดไม่ได้
6. ต้องเป็นทำหนังสือ ลงวัน / เดือน / ปี ในขณะที่ทำพินัยกรรม หากไม่ลงเป็นโมฆะ
7. ผู้ทำพินัยกรรมต้องลงลายมือชื่อไว้ต่อหน้าพยานอย่างน้อย 2 คน “พร้อมกัน” และพยาน 2 คนต้องลงลายมือชื่อรับรองลายมือชื่อของผู้ทำพินัยกรรมไว้ขณะนั้น
8. การชุด ลบ ตก เต็ม หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงอย่างอื่นซึ่งพินัยกรรม นั้นย่อมไม่สมบูรณ์
9. ผู้ทำพินัยกรรมสามารถ ระบุทรัพย์สินที่ต้องการส่งต่อให้ทายาทได้ทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นอสังหาริมทรัพย์ เช่น บ้าน, คอนโดมิเนียม, ที่ดิน หรือสังหาริมทรัพย์ เช่น เงินฝากในธนาคาร, ทองคำ, กองทุนประเภทต่าง ๆ, เครื่องประดับ เพชรพลอย รวมถึงหุ้นในและนอกตลาดหลักทรัพย์
10. พินัยกรรมควรจะต้องผู้จัดการมรดกโดยสามารถระบุผู้ทำหน้าที่ผู้จัดการมรดกที่เจ้ามรดกไว้ใจลงในพินัยกรรมไปได้เลย
11. ทายาทตามพินัยกรรมอาจเป็นบุคคล หรือไม่ ก็ได้ และไม่จำเป็นต้องเป็นสมาชิกในครอบครัว เช่น ถ้าจะยกทรัพย์สินให้กับวัดหรือมูลนิธิ ก็สามารถทำได้
12. ผู้ทำพินัยกรรมจะยกทรัพย์สินให้ได้เฉพาะทรัพย์สินของตนเองแท้ ๆ เท่านั้น เช่น เรื่องของทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยาที่เป็นสินสมรส ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของสามีและภรรยาในสัดส่วนเท่า ๆ กัน ทำให้สามีหรือภรรยาจะยกทรัพย์สินที่เป็นสินสมรสในส่วนที่ไม่ใช่ของตนแท้ ๆ ให้บุคคลอื่นไม่ได้ ดังนั้น ก่อนสามีหรือภรรยาจะยกทรัพย์สินให้บุคคลใด ต้องทราบด้วยว่าทรัพย์สินที่จะยกให้ นั้นเป็นทรัพย์สินในส่วนของใคร
13. เงินประกันชีวิต เงินบำเหน็จตกทอด เงินมีบ้านอายุตกทอด เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ตกทอด ไม่อาจเป็นมรดกที่ระบุลงในพินัยกรรมได้ เพราะไม่ใช่ทรัพย์สินที่เจ้ามรดกมีอยู่ก่อนตาย

คนรับมรดก ที่เป็น บุพการีและผู้สืบสันดาน จะต้องเสียภาษีอัตรา 5% ของส่วนที่เกิน 100 ล้านบาท นอกนั้นจะเสียในอัตรา 10% ของส่วนที่เกิน 100 ล้านบาท (พระราชบัญญัติภาษีมรดก พ.ศ. 2558: 1 -11)

ผู้จัดการมรดก คือ ใคร? บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบ

ผู้จัดการมรดก คือ บุคคลซึ่งศาลมีคำสั่งตั้ง ตามคำร้องขอของทายาทโดยธรรมที่มีสิทธิรับมรดก หรือผู้มีส่วนได้เสีย หรือตามพินัยกรรม โดยผู้จัดการมรดกไม่จำเป็นต้องเป็นทายาท หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กับกองมรดก ผู้จัดการมรดกมีสิทธิและหน้าที่ที่จะทำการอันจำเป็น เพื่อจัดการมรดกโดยทั่วไป และมีหน้าที่ รวบรวมมรดก เพื่อแบ่งให้ทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรม ตลอดจนชำระหนี้สินของเจ้ามรดกแก่เจ้าหนี้ ติดตามหนี้สินที่เจ้ามรดกเป็นเจ้าหนี้ ทำบัญชีมรดกและรายการแสดงบัญชีการจัดการ โดยต้องจัดการไป ในทางที่เป็นประโยชน์แก่มรดก จะทำนิติกรรมใด ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อกองมรดกไม่ได้

หากผู้จัดการมรดกละเลยไม่ทำการตามหน้าที่ เช่น ปิดบังมรดกต่อทายาท หรือเพิกเฉยไม่แบ่ง มรดก ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกหรือผู้มีส่วนได้เสียจะร้องขอให้ศาลมีคำสั่งถอนผู้จัดการมรดกก็ได้

หน้าที่ผู้จัดการมรดก ให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่ได้ฟังหรือถือว่าได้ฟังคำสั่งศาลแล้ว (ประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1716) ดังนี้

1. จัดทำบัญชีทรัพย์สินมรดก ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่เริ่มหน้าที่ผู้จัดการมรดก (วันฟังคำสั่งศาล หรือถือว่าได้ฟังคำสั่งศาลแล้ว) และต้องจัดทำให้เสร็จภายใน 1 เดือน หากไม่เสร็จก็สามารถขออนุญาต ต่อศาลขยายระยะเวลาอีกได้ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1728 และมาตรา 1729)
2. ถ้ามิได้จัดทำให้เสร็จภายในกำหนดเวลา และตามแบบที่กำหนดหรือบัญชีไม่เป็นที่พอใจ แก่ศาล เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงหรือการทุจริต หรือความสามารถอันเห็นประจักษ์ ของผู้จัดการมรดก ศาลจะถอนผู้จัดการมรดกเสียก็ได้ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1731)
3. บัญชีทรัพย์สินมรดกต้องมีพยาน ๒ คน และต้องเป็นทายาทที่มีส่วนได้เสียในกองมรดก (ประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1729 วรรค 2) บัญชีทรัพย์สินมรดกต้องมีรายการแสดงว่าเป็นทรัพย์สิน, สิทธิเรียกร้องอะไรบ้างเงินมูลค่าเท่าใดและแจ้งจำนวนเจ้าหนี้ว่ามีใครบ้าง เป็นเงินรวมเท่าใด
4. ผู้จัดการมรดกต้องจัดการตามหน้าที่ และทำรายงานแสดงบัญชีการจัดการและแบ่งปันมรดก ให้เสร็จภายใน ๑ ปี นับแต่วันฟังคำสั่งศาล หรือถือว่าได้ฟังคำสั่งศาลแล้วเว้นแต่ทายาทโดยจำนวนข้างมาก หรือศาลจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1732)
5. ผู้จัดการมรดกไม่มีสิทธิที่จะได้รับบำเหน็จจากกองมรดกเว้นแต่พินัยกรรมหรือทายาทจำนวน ข้างมากจะได้กำหนดไว้ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1721)
6. ผู้จัดการมรดกจะทำพินัยกรรมใด ๆ ซึ่งตนมีส่วนได้เสียเป็นปฏิปักษ์ต่อกองมรดกไม่ได้ เว้นแต่ พินัยกรรมจะได้อนุญาตไว้หรือได้รับอนุญาตจากศาล (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1722)
7. ผู้จัดการมรดกต้องจัดการมรดกด้วยตนเอง (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1723)
8. ถ้าผู้จัดการมรดกเข้าทำนิติกรรมกับบุคคลภายนอก โดยเห็นแก่ทรัพย์สินอย่างใด ๆ หรือ ประโยชน์อื่นใด อันบุคคลภายนอกได้ให้ หรือได้ให้คำมั่นว่าให้เป็นलगส่วนด้วยยอมไม่ผูกพันทายาท เว้นแต่ทายาท เว้นแต่ทายาทจะได้ยินยอมด้วย (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1724 วรรค 2)

9. ผู้จัดการมรดกต้องสืบหาโดยสมควรซึ่งตัวผู้มีส่วนได้เสียและแจ้งไปให้ทราบถึงข้อกำหนดพินัยกรรมที่เกี่ยวกับผู้มีส่วนได้เสียนั้นภายในเวลาอันสมควร (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1725)
10. ทายาทจะต้องบอกทรัพย์สินมรดกและหนี้สินของผู้ตายตามที่ตนรู้ทั้งหมดแก่ผู้จัดการมรดก (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1735)
11. ผู้จัดการมรดกต้องจัดแบ่งสินมรดกและมอบโดยเร็วโดยชำระหนี้ของมรดก (ถ้ามี) เสียก่อน (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1744)
12. ผู้จัดการมรดกต้องจัดการตามหน้าที่ และทำรายงานแสดงบัญชีการจัดการและแบ่งปันมรดกให้เสร็จภายใน ๑ ปี นับแต่วันฟังคำสั่งศาล หรือถือว่าได้ฟังคำสั่งศาลแล้วเว้นแต่ทายาทโดยจำนวนข้างมาก หรือศาลจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1732)
13. ถ้าผู้จัดการมรดกมิได้จัดทำบัญชีทรัพย์สินมรดกให้เสร็จภายในกำหนดเวลาและตามแบบที่กำหนดหรือบัญชีไม่เป็นที่พอใจแก่ศาล เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงหรือการทุจริต หรือความสามารถอันเห็นประจักษ์ของผู้จัดการมรดก ศาลจะถอนผู้จัดการมรดกเสียก็ได้ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1731)

การแต่งตั้งผู้จัดการมรดก

ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง ต้องยื่นคำร้องขอตั้งผู้จัดการมรดกต่อศาลที่เจ้ามรดกมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำนาจศาลในขณะถึงแก่ความตาย แต่หากเจ้ามรดกไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร ให้เสนอต่อศาลที่ทรัพย์สินมรดกอยู่ในเขตอำนาจศาล ซึ่งศาลที่มีอำนาจในการออกคำสั่งตั้งผู้จัดการมรดก ต้องเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและต้องเป็นศาลจังหวัดเท่านั้น กรณีที่ภูมิลำเนาของเจ้ามรดกอยู่ในกรุงเทพมหานคร ผู้ที่จะร้องขอตั้งผู้จัดการมรดก ต้องยื่นคำร้องต่อศาลแพ่ง ศาลแพ่งกรุงเทพใต้ ศาลแพ่งธนบุรี ศาลแพ่งมีนบุรี ศาลแพ่งพระโขนง ศาลแพ่งตลิ่งชัน แล้วแต่เจ้ามรดกมีภูมิลำเนาอยู่ในท้องที่ของศาลใด หากเจ้ามรดกมีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด การยื่นคำร้องขอตั้งผู้จัดการมรดกต้องกระทำต่อศาลจังหวัดในท้องที่ที่เจ้ามรดกมีภูมิลำเนาก่อนถึงแก่ความตาย เมื่อยื่นคำร้องต่อศาลแล้ว ศาลจะนัดไต่สวนคำร้องประมาณ 2 เดือน หลังจากไต่สวนคำร้องเสร็จ 1 เดือน ผู้ร้องสามารถขอคัดสำเนาคำสั่งตั้งผู้จัดการมรดก พร้อมหนังสือรับรองคดีถึงที่สุด เพื่อใช้ดำเนินการต่อไป

ปัจจุบัน เนื่องจาก สถานการณ์โควิด ทางศาลได้อนุญาตให้ไต่สวนคำร้องขอตั้งผู้จัดการมรดกทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยศาลจะนัดไต่สวนผ่านวิดีโอคอล ท่านสามารถแจ้งความประสงค์ให้ทนายผู้รับผิดชอบ ยื่นคำร้อง ดำเนินการได้

ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอตั้งผู้จัดการมรดก

ทายาทโดยธรรมที่มีสิทธิได้รับมรดกจริง ๆ หรือผู้รับพินัยกรรม

ผู้มีส่วนได้เสีย เช่น เจ้าของร่วมในทรัพย์สินของเจ้ามรดก หรือสามีภริยาซึ่งไม่ได้จดทะเบียนสมรส และมีทรัพย์สินร่วมกัน เป็นต้น

พนักงานอัยการ

คุณสมบัติผู้จัดการมรดก

บรรลุนิติภาวะ อายุตั้งแต่ 20 ปีบริบูรณ์

ไม่เป็นคนวิกลจริต หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

เอกสารประกอบการยื่นคำร้อง (สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดี จังหวัดร้อยเอ็ด, 2560 : ออนไลน์)

เอกสารแสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ร้องกับเจ้ามรดก เช่น สูติบัตร ทะเบียนสมรส ทะเบียนบ้าน ใบมรณบัตรของเจ้ามรดก

เอกสาร หรือทะเบียนเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดก เช่น โฉนดที่ดิน หนังสือรับรองกรรมสิทธิ์ห้องชุด (อช.2) บัญชีธนาคาร ทะเบียนรถยนต์ เป็นต้น

บัญชีเครือญาติของเจ้ามรดก

หนังสือยินยอมให้เป็นผู้จัดการมรดกจากทายาท

พินัยกรรม (หากมี)

หนังสือสำคัญแสดงการเปลี่ยนชื่อ-สกุล (หากมี)

ความสิ้นสุดของการเป็นผู้จัดการมรดก

ตาย หรือเสียชีวิต

ตกเป็นบุคคลผู้มีคุณสมบัติต้องห้าม เช่น บุคคลล้มละลาย บุคคลวิกลจริต หรือเสมือนไร้ความสามารถ

ลาออก ซึ่งต้องยื่นคำร้อง และได้รับอนุญาตจากศาล แต่หากในระหว่างทำหน้าที่ แล้วมีความเสียหายในการจัดการเกิดขึ้น ก็ยังต้องรับผิดชอบ

ศาลมีคำสั่งถอน “ผู้จัดการมรดก” อาจโดยคำร้องของทายาทคนอื่น

การจัดการมรดกลิ้นสุดลง นับตั้งแต่ ผู้จัดการมรดก ได้โอนมรดก “ทั้งหมด” ให้กับทายาทไป โดยเป็นการเริ่มนับอายุความจัดการมรดก 5 ปี

ความหมายของมรดก

มรดก คือ ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตายที่มีอยู่ก่อนถึงแก่ความตาย รวมทั้งสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ เช่น กรรมสิทธิ์ในที่ดิน รถยนต์ หอสมุด สิทธิการเข้าซื้อ ทรัพย์สินต่าง ๆ เงินฝากในธนาคาร เป็นต้น ทายาทที่มีสิทธิรับมรดก

ทายาท มี 2 ประเภท คือ

ผู้รับพินัยกรรม คือ ทายาทที่มีสิทธิรับมรดกตาม que ผู้ตายกำหนดไว้ในพินัยกรรม

ทายาทโดยธรรมคือ ทายาทที่มีสิทธิรับมรดกตามกฎหมาย มี 6 ลำดับ แต่ละลำดับมีสิทธิรับมรดกก่อนหลัง ดังต่อไปนี้

- (1) ผู้สืบสันดาน
- (2) บิดามารดา
- (3) พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน
- (4) พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกัน
- (5) ปู่ ย่า ตา ยาย
- (6) ลุง ป้า น้า อา

คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่ ก็เป็นทายาทโดยธรรมของผู้ตายด้วยผู้รับพินัยกรรม

กรณีพระภิกษุสงฆ์

ข้อควรรู้เกี่ยวกับทรัพย์สินของพระภิกษุ

1. ทรัพย์สินที่มีก่อนอุปสมบทจะเป็นทรัพย์สินส่วนตัวของพระภิกษุ ซึ่งหากมรณภาพก็จะตกทอดเป็นมรดกแก่ทายาทต่อไป
2. ทรัพย์สินที่มีหรือได้มาในระหว่างอยู่ในสมณเพศ เช่น มีญาติโยมศรัทธาถวายเงินทองให้ ก็ยังคงเป็นทรัพย์สินส่วนตัวของพระภิกษุอยู่ เพียงแต่หากพระภิกษุมรณภาพให้ตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุ (วัดที่จำพรรษา) เว้นแต่พระภิกษุจะได้ทำพินัยกรรมไว้ก่อนมรณภาพยกให้ใคร หรือได้จำหน่ายไปก่อนมรณภาพ ก็จะไม่ตกเป็นของวัด

ข้อควรรู้เกี่ยวกับการรับมรดกของพระภิกษุ

1. พระภิกษุเป็นผู้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมได้ เพียงแต่จะต้องสึกออกมาเสียก่อน จากนั้นก็มาเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยธรรมภายใน 1 ปี นับแต่เมื่อเจ้ามรดกตาย หรือนับแต่เมื่อรู้หรือควรได้รู้ถึงความตาย
2. พระภิกษุเป็นผู้รับมรดกตามพินัยกรรมได้
(ประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ มาตรา 1622, 1623, 1624)

ความหมายของผู้จัดการมรดก

ผู้จัดการมรดก คือ บุคคลซึ่งศาลมีคำสั่งตั้งให้เป็นผู้จัดการมรดก เพื่อทำหน้าที่รวบรวม ทำบัญชี และแบ่งปันทรัพย์สินซึ่งเป็นมรดกของผู้ตายให้ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกของผู้ตาย

คุณสมบัติของผู้จัดการมรดก

บรรลุนิติภาวะ (มีอายุ 20 ปีบริบูรณ์)

ไม่เป็นคนวิกลจริต

ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอตั้งผู้จัดการมรดก

ทายาท (ทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรม)

ผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์มรดก

พนักงานอัยการ

หน้าที่ของผู้จัดการมรดก

ผู้จัดการมรดกมีสิทธิและหน้าที่ที่จะทำการอันจำเป็นเพื่อจัดการมรดกโดยทั่วไปและมีหน้าที่รวบรวมทรัพย์มรดกเพื่อแบ่งให้ทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรม ตลอดจนชำระหนี้สินของเจ้ามรดก แก่เจ้าหนี้ ทำบัญชีทรัพย์มรดก และทำรายการแสดงบัญชีการจัดการและแบ่งมรดก โดยต้องจัดการไปในทางที่เป็นประโยชน์แก่มรดก จะทำนิติกรรมใด ๆ ที่เป็นปรปักษ์ต่อกองมรดกไม่ได้

หากผู้จัดการมรดกละเลยไม่ทำตามหน้าที่ เช่น ปิดบังมรดกต่อทายาท หรือเบียดบังเป็นของตน หรือเพิกเฉยไม่แบ่งมรดกให้แก่ทายาท ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกหรือผู้มีส่วนได้เสียจะร้องขอให้ศาลมีคำสั่งถอนผู้จัดการมรดก เพราะเหตุผู้จัดการมรดกละเลยไม่ทำตามหน้าที่หรือเพราะเหตุอย่างอื่นที่สมควรก็ได้ และอาจมีความผิดอาญามีโทษจำคุกได้

ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี

การยื่นคำร้องขอตั้งผู้จัดการมรดก ให้ยื่นต่อศาลที่ผู้ตายมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลในขณะถึงแก่ความตาย ได้แก่ ศาลแพ่ง (กทม.), ศาลจังหวัด (ต่างจังหวัด)

หากผู้ตายมีภูมิลำเนาอยู่ในต่างประเทศ ให้ยื่นต่อศาลที่ทรัพย์มรดกนั้นตั้งอยู่ในเขตศาล

เอกสารที่ใช้ยื่นขอเป็นผู้จัดการมรดก

สำเนาใบมรณบัตรหรือหนังสือรับรองการตายของผู้ตายและทายาททุกคนที่เสียชีวิตแล้ว

สำเนาทะเบียนบ้านของผู้ตายที่เจ้าหน้าที่ประทับว่า “ตาย” แล้ว

สำเนาทะเบียนบ้าน และสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้ร้องขอเป็นผู้จัดการมรดกและทายาท
ทุกคนที่มีชีวิตอยู่

ทะเบียนสมรส หรือทะเบียนหย่า ของสามีภรรยาของผู้ตาย

ใบสำคัญการเปลี่ยนชื่อ ชื่อสกุล กรณีเอกสารไม่ตรงกัน

สูติบัตรของบุตรกรณียังไม่บรรลุนิติภาวะ

พินัยกรรมของผู้ตาย (ถ้ามี)

หนังสือให้ความยินยอมของทายาทที่เซ็นยินยอมต่อหน้าเจ้าหน้าที่

บัญชีเครือญาติที่ถูกต้องตามความจริง

เอกสารเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ต้องจัดการ เช่น โฉนดที่ดิน, น.ส. 3, สมุดเงินฝาก, ทะเบียนรถ ฯลฯ

การยื่นขอจัดการมรดกออนไลน์ (ศาลแพ่ง, 2564)

ขั้นตอนการยื่นมีดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่ต้องเตรียมให้พร้อมในการยื่นคำร้องขอแต่งตั้งผู้จัดการมรดกโดยทำเป็น ไฟล์ PDF ซึ่งขอเขียนอธิบายถึงการเขียนเอกสารในโพสหน้าเพราะกลัวเนื้อหาจะยาวเกิน แต่เราสามารถหาตัวอย่างได้ในอินเทอร์เน็ต เอกสารที่ต้องเตรียมประกอบคำร้อง ได้แก่

1.1 แบบพิมพ์คำร้อง

1.2 แบบเอกสารท้ายคำร้อง เช่นใบมรณะบัตร ทะเบียนบ้านผู้ตาย เอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ของผู้ตาย เช่นโฉนด ทะเบียนรถ

1.3 บัญชีพยาน

1.4 บัญชีทรัพย์สิน

1.5 บัญชีเครือญาติ

1.6 หนังสือให้ความยินยอมทายาท

แบบพิมพ์ศาลดาวน์โหลดได้ที่ <https://civil.coj.go.th/th/content/category/detail/id/10/cid/11/iid/162179>

2. เข้าไปที่เว็บไซต์ของสำนักงานศาลยุติธรรม เพื่อเข้าสู่ระบบ e-filing กดไปที่ลงทะเบียน หรือ หากเคยลงทะเบียนไว้แล้วคลิกที่เข้าสู่ระบบ

3. หลังจากสมัครลงทะเบียนเรียบร้อยแล้วคลิกที่เข้าสู่ระบบ โดยระบบจะส่งรหัส OTP ไปยังมือถือที่ได้ลงทะเบียนไว้ สำหรับผู้ที่ลงทะเบียนครั้งแรก จำเป็นที่จะต้องไปยืนยันตนที่ศาลใกล้บ้านท่านเสียก่อน จากนั้นเรากลับมาดำเนินการต่อ โดยการคลิกเลือกไปที่เมนูด้านบนตรงคำว่าโจทก์ แล้วเลือกยื่นคำร้องขอจัดการมรดก

4. จากนั้นจะมีข้อแนะนำและเงื่อนไขในการใช้งานอ่านให้ละเอียดและกดยอมรับเงื่อนไข

5. หน้าต่อไป คือศาล/ประเภทคดี กรอกรายละเอียดต่าง ๆ ให้ครบทุกช่อง ศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาคดีต้องเป็นศาลที่เจ้ามรดกมีภูมิลำเนาอยู่ในขณะถึงแก่ความตาย

6. หลังจากนั้นกรอกรายละเอียดของผู้ร้องซึ่งผู้ร้องที่สามารถยื่นคำร้องขอตั้งผู้จัดการมรดกได้ต้องเป็นทายาทหรือผู้มีส่วนได้เสียเท่านั้น

7. ถัดมากรอกรายละเอียดของผู้ตาย

8. ถัดไปอัปโหลดเอกสารต่าง ๆ ที่เราได้เตรียมไว้ในตอนต้น ตรงคำขอท้ายฟ้อง เขียนว่า ขอศาลได้โปรดทำการไต่สวนและมีคำสั่งแต่งตั้งให้นาย/นางสาว...เป็นผู้จัดการมรดกของนาย...ผู้วายชนม์เพื่อให้มีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายต่อไปขอศาลได้โปรดอนุญาต ลงท้ายด้วย ควรมีครบแล้วแต่จะโปรด

9. จากนั้นลงวันและเวลานัดในการไต่สวน เลือกวันที่เราสะดวกปกติจะห่างจากวันที่ยื่นประมาณ 30 – 45 วัน

10. หลังจากเลือกวันนัดเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็มาตรวจสอบข้อมูลต่าง ๆ ก่อนชำระเงินค่าธรรมเนียม

11. ในหน้าชำระเงินเราสามารถติดก๊อปปี้ค่าธรรมเนียมศาลได้อีกด้วย

12. สุดท้ายผลของการยื่นคำขอ โดยเราทำการพิมพ์ใบยืนยันการรับเอกสารและชำระเงินเก็บไว้ จากนั้นวันรุ่งขึ้นเราก็กลับมาล็อกอินอีกครั้งเพื่อดูว่าศาลรับคำร้องของเราหรือไม่ หากศาลรับคำร้องเราไว้พิจารณา เราก็กดปุ่มไปศาลในวันนัดที่เราได้กำหนดไว้ เป็นอันสิ้นสุดขั้นตอน

บทวิเคราะห์

มรดก คือ ทรัพย์สินทุกชิ้นของผู้ตาย รวมตลอดทั้งทรัพย์สินที่เป็นสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้ตาย ซึ่งเรียกรวม ๆ ว่ากองมรดก การจัดการทรัพย์สินมรดกนั้นโดยหลักแล้วทายาททั้งหมดอาจจัดการได้ แต่ในบางกรณีสำหรับทรัพย์สินสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นหรือทรัพย์สินที่ต้องจดทะเบียน เช่น เงินฝากในบัญชีธนาคาร ที่ดิน รถยนต์ บุคคลอื่นตลอดจนเจ้าหน้าที่ไม่สามารถใช้ดุลยพินิจในการตัดสินว่าทายาทผู้นั้นมีสิทธิกระทำการใดแทนกองมรดกหรือไม่ จึงจำเป็นต้องให้ศาลตั้งผู้จัดการมรดกเพื่อมีสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบในการจัดการมรดกให้เป็นไปตามกฎหมายในการขอศาลตั้งผู้จัดการมรดก จะประกอบด้วยผู้ร้อง และ ผู้ที่จะเป็นผู้จัดการมรดก ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้ว ผู้ร้องมักขอศาลให้ตั้งตนเป็นผู้จัดการมรดกไปเสียทีเดียว

บุคคลที่จะเป็นผู้ร้องขอศาลตั้งผู้จัดการมรดกได้นั้น จะต้องเป็นทายาทผู้มีสิทธิรับมรดก ทั้งทายาทโดยธรรมและทายาทโดยพินัยกรรม หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกองมรดก ผู้มีส่วนได้เสียในกองมรดก เช่น เจ้าของรวมในทรัพย์สินมรดก, สามีนี้อภริยาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายโดยอยู่กินด้วยกัน มีทรัพย์สินที่หามาได้ร่วมกัน, เจ้าหน้าที่ของกองมรดก ซึ่งต้องเป็นกรณีที่เจ้ามรดกไม่สามารถเรียกร้องต่อทายาทของเจ้ามรดกให้ชำระหนี้ได้ จึงจะเป็นผู้มีส่วนได้เสีย หากยังเรียกร้องได้ ไม่ถือเป็นผู้มีส่วนได้เสีย, ผู้จัดการมรดกตามพินัยกรรม และ ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้เยาว์ที่เป็นทายาท บุคคลที่จะเป็นผู้จัดการมรดก ต้องไม่เป็นบุคคลต้องห้ามตามมาตรา 1718 กล่าวคือ ต้องบรรลุนิติภาวะ ไม่เป็นบุคคลวิกลจริต หรือบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นผู้เสมือน

ไร้ความสามารถ ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย นอกจากคุณสมบัติตามกฎหมายแล้ว ศาลยังพิจารณา (ยกฎีกา 1966/2528) บางกรณีผู้ร้องไม่สะดวกในการจัดการมรดก เช่น ผู้ร้องมีภูมิลำเนาอยู่นอกราชอาณาจักร ไม่สะดวกในการเดินทาง หรือ ผู้ร้องสูงอายุหรือเจ็บป่วย ไม่สะดวกในการทำการ หรือ ต้องการบุคคลอื่นที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการจัดการมรดกมาจัดการให้บรรลุลักษณะประสงค์ของเจ้ามรดกได้ดีกว่า ก็สามารถตั้งบุคคลอื่นเป็นผู้จัดการมรดกได้

การดำเนินการร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลตั้งผู้จัดการมรดกก็คล้ายกับกรณีทั่วไป มีเพียงการปรับถ้อยคำในหนังสือยินยอมของทายาท ที่ยินยอมให้ผู้ร้องดำเนินการร้องต่อศาลเพื่อให้ระบุให้บุคคลใดเป็นผู้จัดการมรดกและบุคคลนั้นก็ยินยอมที่จะรับทำหน้าที่เป็นผู้จัดการมรดกเช่นกัน การไต่สวนคำร้องนอกจากผู้ร้องเข้าเบิกความแล้ว ผู้รับเป็นผู้จัดการมรดกก็อาจต้องเข้าเบิกความต่อศาลเพื่อรับหน้าที่เช่นกัน เมื่อศาลตั้งบุคคลนั้นเป็นผู้จัดการมรดกแล้วก็มิสิทธิและหน้าที่จัดการมรดกแก่ทายาทเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดเหมือนเช่นผู้จัดการมรดกทั่วไป

การขอศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งตั้งผู้จัดการมรดก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1713 วรรคแรก ได้วางแนวทางไว้ว่า “ทายาทหรือผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการจะร้องต่อศาลขอให้ตั้งผู้จัดการมรดกก็ได้..” ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการร้องขอจัดการมรดกก็ต้องมีผู้ร้อง และ ผู้ที่จะเป็นผู้จัดการมรดก ส่วนใหญ่แล้วผู้ร้องมักขอศาลให้ตั้งตนเป็นผู้จัดการมรดกไปเสียทีเดียว ซึ่งบุคคลที่จะเป็นผู้ร้องขอศาลตั้งผู้จัดการมรดกได้นั้น จะต้องเป็นทายาทผู้มีสิทธิรับมรดก ทั้งทายาทโดยธรรมและทายาทโดยพินัยกรรม หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกองมรดก เช่น เจ้าของรวมในทรัพย์มรดก, สามีหรือภริยาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยอยู่กินด้วยกัน มีทรัพย์สินที่หามาได้ร่วมกัน, เจ้าหนี้ของกองมรดก ซึ่งต้องเป็นกรณีที่ไม่สามารถเรียกร้องต่อทายาทของเจ้ามรดกให้ชำระหนี้ได้จึงจะเป็นผู้มีส่วนได้เสีย หากยังเรียกร้องได้ ไม่ถือเป็นผู้มีส่วนได้เสีย, ผู้จัดการมรดกตามพินัยกรรม และ ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้เยาว์ที่เป็นทายาท

ส่วนบุคคลที่จะเป็นผู้จัดการมรดก ต้องไม่เป็นบุคคลต้องห้ามตามมาตรา 1718 กล่าวคือ ต้องบรรลุนิติภาวะ ไม่เป็นบุคคลวิกลจริต หรือบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นผู้ไร้ความสามารถ ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย นอกจากคุณสมบัติดังกล่าวแล้ว ศาลยังต้องพิจารณาข้อเท็จจริงและใช้ดุลยพินิจโดยการยึดเอาผลประโยชน์ของกองมรดกและการแบ่งส่วนแก่ทายาทตามกฎหมายเป็นที่ตั้ง เช่น ในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1966/2528 “การตั้งผู้จัดการมรดกนั้น ศาลย่อมใช้ดุลพินิจถึงความเหมาะสมหรือในพฤติการณ์เพื่อประโยชน์แก่กองมรดกด้วยเมื่อ ข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ร้อง ซึ่งเป็นทายาทมีความขัดแย้งกับทายาทอื่นอยู่ ถัดตั้งผู้ร้องให้เป็นผู้จัดการมรดกอาจก่อให้เกิดความเสียหายได้ ถึงแม้ผู้ร้อง จะไม่เป็นบุคคลต้องห้ามตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1718 ก็ตามศาลก็ไม่จำเป็นต้องตั้งผู้ร้องตามคำร้องทุกกรณีเสมอไป

บางกรณีที่ผู้ร้องไม่สะดวกในการจัดการมรดก เช่น ผู้ร้องมีภูมิลำเนาอยู่นอกราชอาณาจักร ไม่สะดวกในการเดินทาง หรือ ผู้ร้องสูงอายุหรือเจ็บป่วย ไม่สะดวกในการทำการติดต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์มรดก หรือ ต้องการบุคคลอื่นที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการจัดการมรดกมาจัดการให้บรรลุลักษณะ

วัตถุประสงค์ของเจ้ามรดกได้ดีกว่า ก็สามารถตั้งบุคคลอื่นเป็นผู้จัดการมรดกได้ ซึ่งการดำเนินการร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลตั้งบุคคลอื่นเป็นผู้จัดการมรดกก็คล้ายกับกรณีทั่วไป มีเพียงการปรับถ้อยคำในหนังสือยินยอมของทายาทที่ยินยอมให้ผู้ร้องดำเนินการร้องต่อศาลเพื่อให้ระบุให้บุคคลใดเป็นผู้จัดการมรดกและบุคคลนั้นก็ยินยอมที่จะรับทำหน้าที่เป็นผู้จัดการมรดกเช่นกัน สำหรับการไต่สวนคำร้อง นอกจากผู้ร้องเข้าเบิกความแล้ว ผู้รับเป็นผู้จัดการมรดกก็อาจต้องเข้าเบิกความต่อศาลเพื่อรับหน้าที่เช่นกัน กระบวนการอื่น ๆ เช่นทายาทคนอื่นร้องคัดค้าน หรือร้องถอดถอนผู้จัดการมรดกก็สามารถทำได้เช่นกันดังกรณีปกติ

เมื่อศาลพิจารณาและมีคำสั่งตั้งบุคคลนั้นเป็นผู้จัดการมรดกแล้ว ก็มีสิทธิหน้าที่จัดการมรดกให้แก่ทายาทโดยเท่าเทียมตามกฎหมาย และจัดการดูแลทรัพย์สินมรดกที่ยังไม่ได้ถูกแบ่งออกโดยยึดหลักสุจริต และรักษาผลประโยชน์ของกองมรดกนั้นเป็นที่ตั้ง จนกว่าจะทำการแบ่งทรัพย์สินมรดกทั้งหมดเสร็จสิ้น

สรุป

เรื่องการตั้งผู้จัดการมรดก เป็นขั้นตอนทางปฏิบัติที่ข้าราชการ ประชาชน คิดว่ามีการดำเนินการที่ยุ่งยาก จึงมีความสนใจที่จะแนะนำให้คนทั่วไปได้ทราบถึงขั้นตอนและรายละเอียดการตั้งผู้จัดการมรดก และเพื่อให้การร้องขอการตั้งผู้จัดการมรดกในทรัพย์สินของผู้ตายเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและถูกต้อง ทั้งยังทำให้เกิดความรวดเร็ว ควรจะต้องเตรียมเอกสาร และหลักฐานประกอบ รวมทั้งแบบฟอร์มศาลที่ถูกต้องตามที่ได้กล่าวมาแล้ว การตั้งผู้จัดการมรดกจึงไม่ใช่เรื่องยากหรือต้องผ่านผู้มีความรู้ทางกฎหมายรวมทั้งเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมากอีกต่อไป

REFERENCES

- จิตติ ดิงศรัทธี. (2526). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุคคล. (พิมพ์ครั้งที่ 5). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทนายบ้านและคอนโด. (2563). บริการงานกฎหมายด้าน การจัดการมรดก จัดทำพินัยกรรม แต่งตั้ง/ถอดถอนผู้จัดการมรดก โดยทนายความมืออาชีพ. สืบค้นเมื่อ 2 พฤศจิกายน 2564. จาก [https://housecondolawyer.com/บริการงานกฎหมายด้าน การจัดการมรดก จัดทำพินัยกรรม แต่งตั้ง/ถอดถอนผู้จัดการมรดก โดยทนายความมืออาชีพ](https://housecondolawyer.com/บริการงานกฎหมายด้าน_การจัดการมรดก_จัดทำพินัยกรรม_แต่งตั้ง/ถอดถอนผู้จัดการมรดก_โดยทนายความมืออาชีพ)
- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. (2562). มาตรา 1622, 1623, 1624, 1629, 1630, 1635, 1713, 1718, 1721, 1722, 1723, 1724, 1725, 1728, 1729, 1731, 1732, 1735 และ 1744. สืบค้นเมื่อ 2 พฤศจิกายน 2566. จาก <https://www.legardy.com/thai-law/civil-commercial>
- พระราชบัญญัติภาษีการรับมรดก พ.ศ. 2558. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนที่ 72 ก (5 สิงหาคม 2558): น. 1 -11.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

- ศาลแพ่ง. (2564). การยื่นขอจัดการมรดกออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 2 พฤศจิกายน 2566. จาก <https://civil.coj.go.th/th/page/item/index/id/801>
- สำนักงานกฎหมายนายความกอบเกียรติและเพื่อน. (2562). **ตั้งผู้จัดการมรดก เพื่อจัดการทรัพย์สินผู้ตายต้องทำอะไร โดยละเอียด**. สืบค้นเมื่อ 2 พฤศจิกายน 2566. จาก <https://www.kobkiat.com/17356745/ตั้งผู้จัดการมรดก-เพื่อจัดการทรัพย์สินผู้ตายต้องทำอะไร-โดยละเอียด>
- สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดี จังหวัดร้อยเอ็ด. (2560). **เอกสารประกอบการยื่นคำร้อง**. สืบค้นเมื่อ 2 พฤศจิกายน 2566. จาก <https://www1.ag.go.th/region4/roiet-lawaid/>

oooooooooooooooooooooooooooo

